

5

RELÁCIE

príklad

- ak a a b sú prirodzené čísla, pýtame sa, či a delí b
- odpoveď môže byť pozitívna (✓) alebo negatívna (×):

	0	1	2	3	4	5	6	...
0	✓	×	×	×	×	×	×	...
1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	...
2	✓	×	✓	×	✓	×	✓	...
3	✓	×	×	✓	×	×	✓	...
4	✓	×	×	×	✓	×	×	...
5	✓	×	×	×	×	✓	×	...
6	✓	×	×	×	×	×	✓	...
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮

- všetky dvojice s pozitívnou odpoveďou združíme do množiny a tú označíme práve znakom „|“
- a delí b práve vtedy, keď $\langle a, b \rangle \in |$
- takže napríklad $\langle 2, 4 \rangle \in |$, lebo 2 delí 4, ale $\langle 4, 2 \rangle \notin |$, lebo 4 nedelí 2
- vzťah „|“ je teda istá podmnožina množiny $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$

relácia

- ak A a B sú triedy,
tak každú podtriedu triedy $A \times B$ nazveme
binárna relácia (alebo skrátene **relácia**) (na tomto súčine)
- často $A = B$;
v takom prípade hovoríme o **relácii na triede A**
- napríklad „|“ je relácia na množine $\mathbb{N}$
- ak R je relácia na triede A a x a y sú prvky A ,
tak namiesto $\langle x, y \rangle \in R$ píšeme $x R y$
- ak $A_1, \dots, A_n$ sú triedy,
tak každú podtriedu triedy $A_1 \times \dots \times A_n$ nazveme
 n -árna relácia (na tomto súčine)

(binárne) relácie

- binárne relácie vyjadrujú **vzťah** medzi **dvoma** objektmi rovnakého alebo rôzneho typu
- príklady binárnych relácií medzi objektmi rovnakého typu:
  - *deliteľnosť*
je relácia na množine $\mathbb{N}$ (prípadne na množine $\mathbb{Z}$)
  - porovnania $\leq, \geq, <, >, =, \neq$
sú relácie na množine $\mathbb{R}$
  - *zhodnosť, podobnosť*
sú relácie na množine geometrických útvarov
  - *rovnobežnosť, rôznobežnosť, kolmost*
sú relácie na množine priamok
  - *byť manželom alebo manželkou, byť súrodencom, byť dieťaťom (niekoho), byť rodičom, byť predkom, byť potomkom, byť priateľom, poznať sa, páčiť sa, byť podriadeným, byť nadriadeným*
sú relácie na množine ľudí
  - *byť spojené priamym spojom, dostupnosť*
sú relácie na množine miest
  - ...

(binárne) relácie

- príklady binárnych relácií medzi objektmi rôzneho typu:
  - *vynikať v* je relácia medzi ľuďmi a aktivitami
  - *mat' (také a také) auto* je relácia medzi ľuďmi a autami
  - *prejavovať sa* je relácia medzi chorobami a príznakmi
  - ...
- príklady **ne**binárnych relácií:
  - *byť prvočísлом* (týka sa len jedného objektu)
  - *byť medzi* (týka sa troch objektov)

symetrickosť

- reláciu R na triede A nazveme **symetrická**, ak

$$(\forall x, y \in A)(x R y \rightarrow y R x)$$

- $\rightarrow$ v definícii môžeme nahradiť $\leftrightarrow$
- príklady symetrických relácií:
  - *byť manželom, byť súrodencom, byť priateľom, poznať sa*
  - *rovnobežnosť, rôznobežnosť, kolmosť*
  - *podobnosť, zhodnosť*
  - *byť spojené priamym spojmom, dostupnosť*
  - $=, \neq$
- príklady nesymetrických relácií:
  - *byť rodičom, byť dieťaťom, byť potomkom, byť predkom, páčiť sa*
  - *deliteľnosť*
  - $<, >, \leq, \geq$
  - $\subseteq, \supseteq$

antisymetrickosť

- reláciu R na triede A nazveme **antisymetrická**, ak

$$(\forall x, y \in A)((x R y) \wedge (y R x)) \rightarrow (x = y)$$

- antisymetria nie je opak symetrie!
- príklady antisymetrických relácií:
  - $=, <, >, \leq, \geq$
  - deliteľnosť na množine $\mathbb{N}$*
  - $\subseteq, \supseteq$
- príklady neantisymetrických relácií:
  - $\neq$
  - deliteľnosť na množine $\mathbb{Z}$*

tranzitívnosť

- reláciu R na triede A nazveme **tranzitívna**, ak

$$(\forall x, y, z \in A)((x R y) \wedge (y R z)) \rightarrow (x R z))$$

- príklady tranzitívnych relácií:

- $=, <, >, \leq, \geq$
- *deliteľnosť* (na množine $\mathbb{N}$ i na množine $\mathbb{Z}$)
- $\subseteq, \supseteq$
- *rovnobežnosť*
- *zhodnosť, podobnosť*
- *byť predkom, byť potomkom, mať tých istých rodičov*
- *dostupnosť*
- *byť podriadeným v hierarchii*

- príklady netranzitívnych relácií:

- $\neq$
- *rôznobežnosť, kolmosť*
- *byť priateľom, poznať sa, mať toho istého rodiča*
- *byť spojené priamym spojom*
- *byť priamym podriadeným v hierarchii*

reflexívnosť

- reláciu R na triede A nazveme **reflexívna**, ak

$$(\forall x \in A)(x R x)$$

- príklady reflexívnych relácií:
  - $=, \leq, \geq$
  - *deliteľnosť* (na množine $\mathbb{N}$ i na množine $\mathbb{Z}$)
  - $\subseteq, \supseteq$
  - *rovnobežnosť*
  - *zhodnosť, podobnosť*
  - *byť spojené priamym spojmom, dostupnosť*
- príklady nereflexívnych relácií:
  - $<, >, \neq$
  - *rôznobežnosť, kolmost'*

antireflexívnosť

- reláciu R na triede A nazveme **antireflexívna**, ak

$$(\forall x \in A) \neg(x R x)$$

- antireflexívnosť nie je opak reflexívnosti!
- príklady antireflexívnych relácií:
  - $<, >, \neq$
  - kolmosť, rôznobežnosť*
  - byť rodičom, byť dieťaťom*
- príklady neantireflexívnych relácií:
  - $=, \leq, \geq$
  - deliteľnosť*
  - $\subseteq, \supseteq$

úplnosť

- reláciu R na triede A nazveme **úplná**, ak

$$(\forall x, y \in A)((x R y) \vee (y R x))$$

- príklady úplných relácií:
  - $\leq, \geq$
  - *byť aspoň taký starý*
- príklady neúplných relácií:
  - $<, >, =, \neq$
  - *deliteľnosť*
  - $\subseteq, \supseteq$